

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Justyna Wasil

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- a) 2007 – 2011 – stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Politologii UMCS. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce, nadany uchwałą Rady Wydziału Politologii UMCS 25 listopada 2011 r. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Wpływ funduszy Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich województwa lubelskiego w latach 1999-2006*. Promotor prof. dr hab. Stanisław Michałowski. Recenzenci: prof. dr hab. Adam Czudec, dr hab. Stefan Stępień
- b) 2005 – 2007 Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Politologii, studia zaoczne, kierunek: Politologia, specjalność: Samorząd i polityka lokalna, praca magisterska pt.: *Wpływ funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych na polską wieś na przykładzie wybranych powiatów* napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Władysława Kucharskiego
- c) 2002 – 2005 Akademia Podlaska w Siedlcach, Wydział Humanistyczny, studia dzienne, kierunek: Politologia, praca licencjacka pt.: *Perspektywy życiowe ludności wiejskiej wobec możliwości korzystania z funduszy Unii Europejskiej* napisana pod kierunkiem dr Izabeli Trzpił
- d) 2001 – 2006 Akademia Podlaska w Siedlcach, Wydział Humanistyczny, studia dzienne, kierunek: Historia, specjalność: Współczesne stosunki międzynarodowe, praca magisterska pt.: *Ruch oporu ludności Puław i okolic wobec okupacji hitlerowskiej 1939 – 1944* napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Kazimierza Pindla

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

- a) na podstawie stosunku pracy: od 1.10.2012 r. – nadal Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS. Stanowisko adiunkta w Katedrze Administracji Publicznej (do 1 października 2019 r. w Zakładzie Samorządów i Polityki Lokalnej)
- b) 2012 r. wykładowca na podstawie umowy zlecenia, Studia Podyplomowe – Fundusze europejskie w samorządzie terytorialnym, Wydział Politologii UMCS

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

a) tytuł osiągnięcia naukowego

J. Wasil, *Przywódstwo lokalne kobiet w Polsce. Studium gmin wiejskich*, Wyd. UMCS, Lublin 2023, ss. 571, ISBN 978-83-227-9715-0. Recenzent wydawniczy: dr hab. Maciej Hartliński, prof. UWM

b) omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Przedstawiona do oceny monografia, której przedmiotem jest przywództwo lokalne kobiet w Polsce na przykładzie gmin wiejskich, stanowi efekt finalny badań, rozwijanych konsekwentnie od 2013 r. i poświęconych aktywności społecznej, publicznej i politycznej kobiet z obszarów wiejskich.

b)1. Wprowadzenie do tematu badawczego

Przywództwo lokalne jest jedną z kluczowych kategorii determinujących rozwój gminy, realizację zadań samorządowych, wdrażanie polityk publicznych, polityki lokalnej, a także budowanie społeczeństwa obywatelskiego. W gminach wiejskich przyjmuje specyficzny kształt ze względu na bliskie i bezpośrednie relacje przywódcy lokalnego z członkami wspólnoty. W ujęciu ustrojowym w samorządzie gminnym (wiejskim) można wyróżnić trzy rodzaje funkcji, za pośrednictwem których może zostać zbudowane przywództwo lokalne. W związku z prezydenckim modelem samorządu gminnego funkcjonującym w Polsce od 2002 r. najczęściej sposobności do wykreowania pozycji lidera lokalnego daje mandat wójta. Możliwość realizowania przywództwa lokalnego stwarza też funkcja radnego i sołtysa.

Władze gmin wiejskich mierzą się z różnymi wyzwaniami. Po pierwsze, jest to zmiana struktury zatrudnienia (dezagraryzacja), a tym samym i stylu życia. Po drugie, to zmiany demograficzne wiążące się z zapewnieniem usług publicznych w adekwatny do potrzeb sposób. Po trzecie, działanie władz samorządowych oraz realizowanie przywództwa lokalnego na obszarach wiejskich kształtowane jest pod wpływem narzędzi służących do wdrażania np. polityki rozwoju obszarów wiejskich UE oraz wykorzystania programów krajowych. Po czwarte, jest to przyjmowanie przez gminy nowych kompetencji oraz przejmowanie ciężaru wdrażania reform, np. szkolnictwa. Efekty radzenia sobie z nowymi wyzwaniami, zwłaszcza finansowymi i inwestycyjnymi, wpływają na budowanie wizerunku lidera lokalnego oraz kapitału politycznego umożliwiającego reelekcję. Po piąte, przemiany społeczne doprowadziły do sytuacji, w której kobiety zamieszkujące obszary wiejskie stały się lepiej wykształcone od mężczyzn, a ich miejsce pracy w wyniku przemian zachodzących na wsi zmieniło się z gospodarstwa rolnego na posadę „na etacie”. Wzmocniło to poczucie własnej wartości oraz podniosło ich samoocenę. Pozwoliło też przełamać wewnętrzne bariery (przejsć proces autoselekcji) i coraz częściej obejmować stanowiska samorządowe. Po szóste, zmianie uległo również nastawienie społeczeństwa do sprawowania władzy (w tym lokalnej) przez kobiety. Świadczy o tym rosnący od 1990 r. odsetek płci żeńskiej w samorządach gmin wiejskich. Przywództwo lokalne kobiet, które w latach 90. XX w. oraz w pierwszej dekadzie XXI w. było rzadkością i raczej wyjątkami potwierdzającymi regułę, że władza samorządowa „nosi krawat”, w kadencji 2014–2018 można było już analizować jako zjawisko ciągłe i powszechne.

Przedmiotem analizy w monografii przedkładanej jako główne osiągnięcie jest przywództwo lokalne kobiet w gminach wiejskich makroregionu wschodniego, czyli województw: lubelskiego, świętokrzyskiego, podlaskiego i podkarpackiego. Teoretyczna część opracowania została poświęcona zagadnieniu szeroko ujętego przywództwa budowanego na bazie samorządu gminnego, czyli lokalnego, w odniesieniu do koncepcji kapitału społecznego,

elit, konfliktu, klientelizmu, racjonalnego wyboru, nowego zarządzania publicznego, współzrządzenia lokalnego etc. Analiza dotyczyła także zmiany pozycji kobiet w społeczności wiejskiej. W pracy scharakteryzowano obszary wiejskie oraz przedstawiono sytuację kobiet sprawujących funkcje społeczne i samorządowe po 1990 r. Zasadnicza część rozważań dotyczy kadencji władz samorządowych 2014–2018 i ma charakter empiryczny. Autorskie badania przeprowadzono z wykorzystaniem metod ilościowych (ankieta pocztowa skierowana do radnych) i jakościowych (indywidualne wywiady pogłębione z wójtami, radnymi i sołtyskami). Moment przeprowadzenia badań terenowych nie był przypadkowy. Wiązał się z końcem kadencji władz samorządowych i pełnym cyklem wyborczym. W ten sposób pozyskano informacje i opinie dotyczące przywództwa lokalnego od kobiet i mężczyzn doświadczonych przynajmniej jedną kadencją liderów lokalnych, których oczekiwania i wizje przywództwa lokalnego wobec sprawowanej funkcji zostały już przez rzeczywistość gminną zweryfikowane.

Problematyka przywództwa lokalnego kobiet w gminach wiejskich ma charakter interdyscyplinarny a **literaturę** fragmentarycznie korespondującą z tytułowym zagadnieniem można podzielić na kilka segmentów. W polskich i anglojęzycznych publikacjach z zakresu nauk politycznych i administracji na uwagę zasługuje bogata literatura dotycząca problematyki przywództwa politycznego w ujęciu teoretycznym¹. W tej grupie znajdują się też publikacje dotyczące przywództwa lokalnego². Na uwagę zasługują prace poświęcone społecznościom wiejskim w tym roli sołtysów, kobiet pełniących funkcję sołtysa, aktywności społecznej kobiet wiejskich oraz równouprawnieniu³. Dla podjętego tematu istotna jest też literatura odnosząca się do motywacji, emocji i emocjonalności, gender oraz w odniesieniu do stereotypów dotyczących płci żeńskiej⁴. W kontekście przywództwa lokalnego kobiet znaczenie mają

---

¹ Np. J.J. Wiatr, *Przywództwo polityczne. Studium politologiczne*, Łódź 2008; F. Pierzchalski, *Morfogeneza przywództwa politycznego. Pomiedzy strukturą a podmiotowością sprawczą*, Bydgoszcz 2013; P. Zukiewicz, *Przywództwo polityczne. Teoria i praktyka*, Warszawa 2011; M. Hartliński, *Przywództwo polityczne. Wprowadzenie*, Olsztyn 2012; A. Kasińska-Metryka, *Proces kreacji przywódców politycznych. Od ujęcia tradycyjnego do współczesnego*, Kielce 2012; *Przywództwo. Etyka. Polityka*, red. E. M. Marciniak, J. Szczupaczyński, Warszawa 2018; *Przywództwo polityczne*, red. T. Bodio, „Studia Politologiczne” 2001, vol. 5; P.E. Mouritzen, J.H. Svava, *Leadership at the Apex*, Pittsburgh 2002; J.M. Burns, *Transforming Leadership*, New York 2003; A. Willner, D. Willner, *The Rise and Role of Charismatic Leaders*, „The American Academy of Political and Social Science” 1965, vol. 358, no. 1; J. Blondel, *Political Leadership. Towards a General Leadership*, London 1987.

² M. Drzonek, *Reelekcje prezydentów miast w wyborach bezpośrednich w Polsce*, Kraków 2013; *Model przywództwa. Wymiar lokalny, krajowy, międzynarodowy*, red. A.K. Piasecki, Kraków 2006; *Transforming Political Leadership in Local Government*, red. R. Berg, N. Rao, Basingstoke 2005; M. Goldsmith, H. Larsen, *Local Political Leadership: Nordic Style*, „International Journal of Urban and Regional Research” 2004, vol. 28, no. 1; H. Wollmann, *Reforming Local Leadership and Local Democracy: The Cases of England, Sweden, Germany and France in Comparative Perspective*, „Local Government Studies” 2008, vol. 34, no. 2.

³ M. Halamska, *Styl życia na wsi: Elementy stylu życia*, „Wieś i Rolnictwo” 2013, nr 1(158); A. Ptak, *Sołectwa w lokalnym systemie władzy*, Warszawa 2016; I. Matysiak, *Rola sołtysów we współczesnych społecznościach wiejskich. Płeć jako czynnik różnicujący kapitał społeczny*, Warszawa 2014; Z. Kinowska, „Można zakasać rękawy” *Aktywność obywatelska kobiet w środowisku lokalnym*, Warszawa 2015; S. Michalska, *Aktywność i sytuacja kobiet wiejskich w przeszłości i współcześnie* [w:] *Spoleczne i kulturowe zagadnienia przemian na polskiej wsi*, red. A. Rosner, Warszawa 2012.

⁴ W. Klinkosz, A. Sękowski, H. Schulera i M. Prochaski *polska wersja Inwentarza Motywacji Osiągnięć – Leistungsmotivationsinventar (LMI)*, „Czasopismo Psychologiczne” 2006, t. 12, nr 2; D. Knippenberg, T. Sy, *The emotional leader: Implicit theories of leadership emotions and leadership perceptions*, „Journal of Organizational Behavior” 2021, vol. 42, no. 7; E.A. Plant, J.S. Hyde, D. Keltner, P.G. Devine, *The gender stereotyping of emotions*, „Psychology of Women Quarterly” 2000, vol. 4, no. 1.

również badania sondażowe dotyczące postrzegania przez obywateli roli kobiet w społeczeństwie publikowane przez sondażownie polskie np. CBOS, i amerykańskie, np. Pew Research Center. Opracowania dotyczące reprezentacji kobiet w polityce, w tym lokalnej (w ujęciu ilościowym), publikowane są także np. przez Instytut Spraw Publicznych, a dla czasopisma „Wspólnota” przygotowujący jest cyklicznie ranking samorządów na podstawie wskaźnika feminizacji. Reasumując przegląd literatury, wskazane pozycje dotyczą przywództwa ogółem, kobiet (ich liczby w organach władzy) lub szeroko pojętej aktywności kobiet, w tym wiejskich. Brakuje publikacji, dla której głównym nurtem są nauki o polityce i administracji, w której przedstawione jest w pełni zjawisko przywództwa lokalnego kobiet w gminach wiejskich. Przedkładana monografia może być przyczynkiem do wypełnienia tej luki.

Można wskazać **co najmniej kilka powodów przemawiających za wyborem podjętego tematu**. Po pierwsze, w dorobku nauk o polityce i administracji prace, które dotyczyły przywództwa politycznego, przywództwa lokalnego, przygotowano na podstawie badań z przełomu XX i XXI w. oraz wcześniejszych. W istocie oddają kształt przywództwa mężczyzn. Brakuje zaś opisu zjawiska z uwzględnieniem obu płci lub dla równowagi – przywództwa kobiet. Po drugie, w monografiach z zakresu nauk o polityce i administracji zdecydowanie brakuje całościowego opracowania koncentrującego się na przywództwie lokalnym kobiet w gminach wiejskich jako na zjawisku uwzględniającym cykl polityczny (od wyborów do wyborów), wdrażanie polityk publicznych, koncepcji *governance*, kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego. Poza cząstkowymi artykułami i raportami dotyczącymi wyników wyborów (liczby kobiet w samorządach) nie ma na rynku wydawniczym publikacji w pełni ujmującej proces rekrutacji i selekcji liderki lokalnych, z uwzględnieniem ich motywacji, sposobu przełamywania barier, a następnie stylu przewodzenia, realizowania powierzonych przez społeczność wiejską funkcji i wdrażania polityk publicznych. Po trzecie, za podjęciem tematu przemawiał czas, tj. moment, od którego można faktycznie obserwować zjawisko przywództwa lokalnego kobiet w gminach wiejskich. Wskazuje na to współczynnik feminizacji samorządów wiejskich, który zbliżał się do tzw. masy krytycznej⁵ w odniesieniu do reprezentacji obu płci w organie stanowiąco-kontrolnym gminy. Stało się to po wyborach samorządowych z 2014 r., w wyniku których blisko 30% mandatów radnych na obszarach wiejskich zostało objętych przez kobiety. Jeszcze wyższy odsetek kobiet został odnotowany wśród osób sprawujących funkcję sołtysa – około 36%. Sprawilo to, że zjawisko przywództwa lokalnego kobiet (wcześniej rzadkie, komentowane w kategorii ciekawostki i odstępstwa od normy) można było badać nie tylko z perspektywy mężczyzn (którzy często swoje opinie na wskazany temat budowali na stereotypach, a nie doświadczeniu, ponieważ w samorządzie współpracowali wyłącznie w obrębie jednej – męskiej – płci), ale i kobiet. Co więcej, zwłaszcza w gminach z wysokim współczynnikiem feminizacji w toku badań na pierwszy plan wysuwało się faktyczne przywództwo, racjonalne podejście do realizowania zadań samorządowych i preferowanych płaszczyzn pracy na rzecz wspólnoty wiejskiej, a nie koncentracja na płci jako determinancie z założenia stawiającej kobietę i mężczyznę w sferze publicznej w opozycji do siebie. Po czwarte, w ujęciu utylitarnym książka może przysłużyć się praktykom – kobietom i mężczyznom samorządowcom – jako zbiór wskazówek do poprawnego układania relacji

---

⁵ J. Squires, M. Wickham-Jones, *Women in Parliament: A Comparative Analysis*, Manchester 2001, s. 9.

i wykorzystywania potencjału obu płci na rzecz rozwoju i pomnażania dobrobytu społeczności wiejskich.

b)2. Proces badawczy i struktura pracy

Celem głównym badań była charakterystyka przywództwa lokalnego kobiet z gmin wiejskich jako zjawiska nowego w kontekście ugruntowanego przywództwa lokalnego mężczyzn. W jego obrębie znalazły się **cele szczegółowe**: wskazanie różnic i podobieństw w realizacji przywództwa lokalnego kobiet i mężczyzn; zdiagnozowanie przyczyn absencji publicznej i politycznej kobiet z obszarów wiejskich oraz ich motywacji do podejmowania aktywności obywatelskiej w gminie; zbadanie postaw politycznych liderek lokalnych i zidentyfikowanie preferowanych przez nie płaszczyzn działalności publicznej.

Wskazany problem badawczy wymagał podjęcia badań w czterech wymiarach: 1) podmiotowym, który obejmował władze lokalne: organ wykonawczy gminy, organ stanowiąco-kontrolny oraz wiejski samorząd pomocniczy; 2) przedmiotowym, który obejmował spektrum elementów konstytuujących przywództwo lokalne kobiet: motywację do podjęcia aktywności publicznej w gminie wiejskiej, czynniki utrudniające i ułatwiające realizację przywództwa lokalnego (bariery, stereotypy, kwoty wyborcze, zainteresowanie polityką, kariery zawodowe), cechy przywódcy i styl przewodzenia; 3) terytorialnym: obejmował gminy wiejskie (sfeminizowane i zmaskulinizowane) w wybranych w sposób celowy województwach (lubelskim, świętokrzyskim, podlaskim, podkarpackim) jako regionach charakteryzujących się wieloma cechami wiejskimi i/lub peryferyjnymi; 4) funkcjonalnym: proces realizacji zadań gminy i towarzyszące mu problemy.

Następnie w procesie badawczym postawiono cztery pytania badawcze, hipotezę główną oraz trzy hipotezy szczegółowe:

Pytania badawcze: **1.** Jakie powody skłaniają liderki lokalne do podejmowania działalności publicznej? **2.** Jakie warunki powinny być spełnione, aby społeczność wiejska otworzyła się na przywództwo lokalne kobiet? **3.** Czy liderka lokalna charakteryzuje się innymi cechami niż lider lokalny? **4.** Które płaszczyzny pracy na rzecz samorządu lokalnego odzwierciedlone w zadaniach gminnych i realizacji polityk publicznych są szczególnie bliskie liderkom lokalnym?

Hipoteza główna (HG): W rezultacie przemian społecznych, gospodarczych i prawnych, inspirowanych ideą równouprawnienia płci, w gminach wiejskich wykształciło się przywództwo lokalne kobiet.

Hipotezy szczegółowe (H1, H2, H3): **H1.** Im więcej kobiet w lokalnej polityce, tym większe zainteresowanie podjęciem lokalnej aktywności publicznej przez kobiety. **H2.** Im bardziej liderka lokalna wpisuje się w stereotypy płci, tym bardziej różni się przywództwo lokalne kobiet od przywództwa lokalnego mężczyzn na płaszczyznach tradycyjnie przypisywanych kobietom: socjalnej, edukacji, kultury i rozrywki. **H3.** Im bardziej dostrzegane są przez społeczność wiejską potrzeby o charakterze społecznym, socjalnym, opiekuńczym, kulturalnym, tym większe szanse mają kobiety na budowanie przywództwa lokalnego.

Realizacja celów badawczych oraz weryfikacja powyższych hipotez wymagała zastosowania kilku podejść metodologicznych właściwych dla nauk o polityce i administracji. Do analizy aktów prawnych oraz ich wpływu na badane zagadnienie przywództwa lokalnego kobiet w gminach wiejskich posłużyła **metoda instytucjonalno-prawna**. Podejście to okazało się szczególnie przydatne dla dokonania analizy: 1) przepisów prawa wpływających na kształt przywództwa lokalnego odmiennego w przypadku wójtów, radnych i sołtysów w związku z zakresem przysługujących im ustawowo kompetencji; 2) przepisów prawa wyborczego, które mają wpływ na proces wyborczy, a zatem i reprezentację kobiet we władzach samorządu gminnego; 3) uregulowań prawnych dotyczących obszarów wiejskich, samorządu terytorialnego oraz aktywności publicznej kobiet.

Metoda komparatystyczna pozwoliła dokonać porównań danych, informacji zbieranych z różnych źródeł (techniką *desk research*) dotyczących obszarów wiejskich, województw, w których przeprowadzono badania empiryczne, reprezentacji kobiet w samorządach gminnych, kondycji finansowej gmin w badanych województwach oraz przywództwa lokalnego wójtów, radnych i sołtysów. Umożliwiła też porównanie wyników autorskich badań terenowych w zakresie: opinii kobiet i mężczyzn dotyczących przywództwa lokalnego kobiet. Wskazana metoda została zastosowana w celu porównania opinii badanych reprezentujących samorządy sfeminizowane i zmaskulinizowane oraz liderów obu płci sprawujących funkcje: wójta, radnego i sołtysa.

Podejście behawioralne pozwoliło ustalić motywację liderów lokalnych (kobiet i mężczyzn) do ubiegania się o mandaty samorządowców. Zostało także wykorzystane do utworzenia schematów działań i zachowań kobiet–lidererek wiejskich w obliczu problemów o różnym charakterze i podłożu (od kwestii finansowych, przez realizację inwestycji, do prób oddzielenia pracy na rzecz samorządu gminnego od życia prywatnego). Metoda behawioralna okazała się niezwykle istotna przy analizie materiału empirycznego zgromadzonego podczas etapu badania techniką wywiadów pogłębionych, w których zawarte były opinie, przekonania i postawy badanych, zarówno te świadome, jak i ukryte. Pozwoliło to ukazać lukę między stanem oczekiwanym i docelowym (jak proces powinien zachodzić vs. jak faktycznie zachodzi) w warstwie równouprawnienia płci i rzeczywistości zastanej w gminach wiejskich. Na potrzeby analizy zaprezentowanej w rozdziałach o charakterze empirycznym wykorzystano wyniki badania ilościowego – ankiety pocztowej przeprowadzonej w okresie marzec–lipiec 2018 r. – oraz informacje uzyskane podczas badania jakościowego techniką wywiadu pogłębionego, zrealizowanego w okresie lipiec–wrzesień 2018 r. W pierwszym etapie badania kwestionariusz ankiety został rozesłany do 147 gmin wiejskich (dobór celowy, zwrot ankiety na poziomie 26%) sfeminizowanych i zmaskulinizowanych, zlokalizowanych w czterech województwach makroregionu wschodniego (lubelskim, świętokrzyskim, podlaskim, podkarpackim), o dużej liczbie cech wiejskich. W drugim etapie badania do wywiadów pogłębionych wybrano, również w sposób celowy, 20 gmin (sfeminizowanych i zmaskulinizowanych). Celem badań empirycznych było poznanie opinii liderów lokalnych, dotyczących problematyki przywództwa lokalnego kobiet, ich motywacji do podejmowania aktywności publicznej, schematów funkcjonowania i realizowania zadań samorządowych, a także barier utrudniających zaangażowanie w lokalne życie samorządowe społeczności wiejskich.

Elementy **metody decyzyjnej** zostały wykorzystane do określenia specyfiki procesów decyzyjnych przeprowadzanych, kreowanych, współtworzonych, inicjowanych przez liderki lokalne. Ponadto wartościowe dla monografii okazało się prześledzenie okoliczności podejmowania decyzji w dziedzinach stereotypowo przypisanych do płci (np. edukacja, kultura).

Książka składa się z sześciu uzupełniających się rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz spisu tabel i wykresów. Problemowy układ konstrukcji pracy wyznacza główne obszary analizy.

Rozdział I: *Przywództwo lokalne w ujęciu teoretycznym* ma charakter wprowadzający. W jego ramach przybliżono zarys teorii dotyczącej zagadnienia przywództwa – od kategorii władzy, przez koncepcję kapitału społecznego, nowego zarządzania publicznego i *governance*, do przywództwa lokalnego i charakterystyki cech liderów lokalnych oraz stylów przywództwa. Ponadto przedstawiono podstawy, teorie i koncepcje dotyczące samorządu terytorialnego jako płaszczyzny do rozważań na temat przywództwa lokalnego na obszarach wiejskich. Dla podjętego tematu w kontekście obszarów wiejskich niezbędne okazało się przybliżenie teoretycznych, prawnych i historycznych aspektów aktywności publicznej kobiet, które są coraz częściej spotykaną kategorią liderów w gminach wiejskich. W końcowej części rozdziału nakreślono rozważania na temat potencjału przywódczego organów samorządu wiejskiego: wójtów, radnych i sołtysów.

W ramach rozdziału II: *Kobiety w przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich w ujęciu metodologicznym* scharakteryzowano kluczową dla przywództwa lokalnego kobiet kategorię obszarów wiejskich i związaną z nią aktywność społeczną pod postacią np. kół gospodyń wiejskich, ochotniczych straży pożarnych oraz wykorzystania inicjatywy wspólnotowej LEADER. Dla ujęcia metodologicznego przywództwa lokalnego kobiet w gminach wiejskich niezbędna okazała się analiza pozycji kobiet w samorządzie lokalnym – zmiana ich liczby (od 1990 r.) w odniesieniu do konkretnych stanowisk i funkcji. Ponadto opisano metodologię badań empirycznych – od uzasadnienia doboru województw (jednostki makroregionu wschodniego o dominujących cechach wiejskich) i gmin (sfeminizowanych i zmaskulinizowanych) wybranych do badania do charakterystyki respondentów wywiadów pogłębionych oraz próby badawczej ankiety pocztowej.

W rozdziale III: *Kobiety w lokalnej polityce* na podstawie literatury i analizy materiału empirycznego pochodzącego z obu etapów autorskiego badania (ankiety pocztowej i wywiadów pogłębionych) przybliżono bariery uczestnictwa kobiet w lokalnym życiu publicznym: kulturową, ekonomiczną i instytucjonalną. W związku z utrudnioną w przypadku kobiet realizacją przywództwa lokalnego opisano stereotypy (auto- i heterostereotypy) powielane przez obydwie płcie. W kontekście wyrównywania szans kobiet i mężczyzn poruszony został temat kwot wyborczych, które choć nie stosowane w wyborach samorządowych w gminach wiejskich można uznać za asumpt do dyskusji o charakterze edukacyjnym również dla kobiet z obszarów wiejskich. W kolejnej części rozdziału analizie poddano zainteresowanie kobiet z obszarów wiejskich zagadnieniami politycznymi. Pozwoliło to na zidentyfikowanie siedmiu rodzajów postaw respondentek wobec polityki. Ostatnią część

rozdziału III poświęcono przybliżeniu schematów kariery zawodowej i politycznej, które konstytuują przywództwo lokalne kobiet.

Podstawą rozważań w **rozdziale IV: *Motywacje aktywności publicznej kobiet i mężczyzn*** również był materiał empiryczny. Motywacja respondentów wywiadów pogłębionych i ankiety pocztowej do angażowania się w pracę samorządu gminnego została przybliżona z uwzględnieniem płci w dwóch konfiguracjach. Po pierwsze, z ustaleniem, czy w dążeniu respondentów do osiągnięcia pozycji lidera lokalnego przeważała motywacja wewnętrzna, zewnętrzna czy mieszana. Ma to w konsekwencji znaczenie np. dla budowy kapitału społecznego i politycznego. Po drugie, z ustaleniem, czy motywacja mężczyzn i kobiet do obejmowania funkcji publicznych w środowisku wiejskim różni się, a przy wykorzystaniu techniki projekcji ze wskazaniem prawdziwej, niekiedy niewyartykułowanej motywacji własnej, ale przypisywanej przez respondentów obu płci kobietom (zwłaszcza o zabarwieniu negatywnym). W procesie analizy materiału empirycznego wykorzystano teorie i koncepcje m.in. hierarchii potrzeb, decyzji ryzykownych, motywacji w obrębie altruizmu, empatii i egoizmu, motywacji osiągnąć.

W ramach **rozdziału V: *Charakterystyka przywódcy lokalnego na obszarach wiejskich*** na podstawie wyników badań autorskich zweryfikowano, które ze wskazanych funkcji samorządowych (wójt, radny, sołtys) w największym stopniu umożliwiają realizację przywództwa lokalnego. Następnie przeanalizowano opinie respondentów na temat cech, które charakteryzują lidera lokalnego w kontekście płci. Analiza zebranego materiału empirycznego pozwoliła na zidentyfikowanie obszarów, w których występują podobieństwa i różnice między przywództwem lokalnym kobiet i mężczyzn. Ostatnia część rozdziału została poświęcona wyłącznie kobietom i ich stylowi przewodzenia oraz pracy publicznej na rzecz społeczności wiejskich.

Rozważania w ostatnim, **rozdziale VI: *Przywódtwo lokalne kobiet w kontekście problemów i kierunków działań*** skoncentrowano na wdrażaniu polityk publicznych, realizacji polityki lokalnej oraz zadań samorządu w zależności od tego, jaką funkcję sprawuje lider. Na podstawie zebranego materiału empirycznego zidentyfikowano płaszczyzny działań liderów lokalnych obu płci w gminach wiejskich. W następnych częściach rozdziału zaprezentowano analizy dotyczące wyłącznie aktywności liderki lokalnych, rozpoczynając od wykonywania zadań leżących w gestii gminy wiejskiej, poprzez problemy, z jakimi stykają się w realizacji przywództwa lokalnego, po preferowane przez kobiety płaszczyzny działalności publicznej.

b)3. Efekty badań

Przeprowadzone badania pozwoliły na weryfikację postawionych hipotez. **Hipoteza główna (HG): *W rezultacie przemian społecznych, gospodarczych i prawnych, inspirowanych ideą równouprawnienia płci, w gminach wiejskich wykształciło się przywództwo lokalne kobiet*** została zweryfikowana pozytywnie. W porównaniu do pozostałych stopni samorządu i szczebla centralnego kobiet w samorządach wiejskich jest więcej, o czym świadczą chociażby wyniki wyborów analizowane począwszy od 1990 r., świadczące o osiągnięciu poziomu „masy krytycznej”, oraz liczne przykłady pochodzące z badań empirycznych zaprezentowanych w monografii. Nie oznacza to, że proces dochodzenia do równouprawnienia płci zakończył się, a reprezentacja kobiet i mężczyzn w sferze publicznej

jest porównywalna. Kobiety liderki lokalne panny, mężatki, wdowy, rozwódki, bez względu na sytuację rodzinną (opieka nad dziećmi, osobami niepełnosprawnymi) i na to czy pasują do wzorca kobiety na wsi (bez męża) przełamują bariery: kulturową, ekonomiczną i instytucjonalną.

Bariera kulturowa, z której wynika przypisanie płci żeńskiej do sfery prywatnej, z biegiem czasu ulega niwelowaniu. W dorosłość wkraczają pokolenia, w wychowywaniu których zacierał się podział obowiązków, aktywności i przywilejów przypisanych do płci, a przez to propagują one partnerski model rodziny. Z drugiej strony im starsze pokolenie, tym bardziej zakorzenione przypisanie ról społecznych do płci. Teoretycznie oznacza to, że trudniej kobietom stawać się liderkami lokalnymi (zwłaszcza uzyskiwać mandat wójta). Paradoksalnie starzejąca się wspólnota lokalna – jako wyborcy – sprzyja obejmowaniu przez płęć żeńską funkcji sołtysa, ponieważ często wymaga opieki pod nieobecność dzieci i wnuków pracujących w dużych miastach lub za granicą. Seniorzy w gminach wiejskich upatrują w kobietach osób, które przyjdą z pomocą w załatwianiu spraw życia codziennego, niejako podejmą się bardziej opieki niż kreowania przywództwa lokalnego. W kontekście przełamywania przez liderki lokalne **bariery ekonomicznej** zaszło więcej zmian na korzyść kobiet niż w przypadku kulturowej. Po pierwsze, związane jest to ze wzrostem poziomu wykształcenia statystycznej mieszkanki obszarów wiejskich, co paradoksalnie można uznać za pozytywny efekt dyskryminacji płci żeńskiej na rynku pracy w latach 90. XX w. Po drugie, wyższy poziom wykształcenia w kolejnych dekadach pozwalał kobietom ze wsi rozpoczynać pracę zarobkową poza gospodarstwem rolnym, a przez to uniezależniać się finansowo od mężczyzn. Dodatkowo praca „na etacie”, często w szkole, urzędzie, powoduje wzrost samooceny, nabycie i wytrenowanie umiejętności miękkich, a także daje rozpoznawalność w środowisku wiejskim oraz pozwala na budowanie autorytetu niezbędnego do uzyskania mandatu samorządowca. Na niwelowanie bariery ekonomicznej w kontekście działalności kobiet w środowisku wiejskim i ich uniezależnienia funkcjonalnego od mężczyzn (mężów, ojców, braci) wpłynęło również upowszechnianie się posiadania prawa jazdy wśród płci żeńskiej. Na uwagę zasługuje to, że **bariera instytucjonalna** (mająca charakter wtórny do kulturowej), jako jedyna niepowiązana bezpośrednio z tradycyjną rolą płci żeńskiej w społeczeństwie, w zebranych materiale empirycznym zarysowała się najsłabiej a wprowadzone w 2011 r. do prawa wyborczego kwoty wyborcze były przez kobiety-responentki oceniane negatywnie. Opinie rozmówczyń które pokonały opisane bariery, wskazują, że zamiast rozwiązań związanych z zasadami przeprowadzania wyborów, czyli ostatniego etapu w drodze do działalności publicznej, istotniejsze są systemowe rozwiązania wspierające przeciwdziałanie stereotypom i kładące nacisk na edukację.

W kontekście weryfikacji hipotezy głównej znamienne jest to, że w zebranych materiale empirycznym na obu etapach badania większość respondentów przeszkód udziału płci żeńskiej w życiu publicznym, również lokalnym, nie zauważała. Respondentami wywiadów pogłębionych były w większości kobiety, zarówno w gminach z dużą ich reprezentacją, jak i symboliczną, co niejako zobowiązywało je do odnoszenia się do własnej sytuacji i sukcesu wyborczego będącego świadectwem braku barier i stereotypów. Argumenty negujące istnienie wskazanych powyżej rodzajów przeszkód dotyczyły, po pierwsze, własnego doświadczenia. Po drugie, jako przykłady podawane były kobiety na wysokich stanowiskach w zawodach

sfeminizowanych. Po trzecie, dopuszczenie płci żeńskiej do zajmowania stanowisk urzędniczych uważanych za typowo męskie, np. związanych z infrastrukturą drogową. W zebranych materiale empirycznym potwierdzenie znalazło zjawisko dopuszczania kobiet do funkcji publicznych i zawodów zarezerwowanych dla mężczyzn, co w efekcie czyniło je mniej prestiżowymi. Dotyczyło to funkcji sołtysa – dla kobiety nie oznacza ona awansu i zrównania poziomu ze statusem mężczyzny sprawującego władzę. Panie obejmują tę funkcję, ponieważ mają więcej czasu i posiadają kompetencje „sekretarki”. Wreszcie, zwłaszcza w gminach peryferyjnych, społeczność lokalna może wykorzystać tradycyjną rolę kobiety – opiekunki – sołtyski w kontekście zaopiekowania zwłaszcza osobami starszymi, których rodziny wyjechały. Oznacza to, że w nielicznych przypadkach tradycyjna rola kobiety może pomagać, a nie przeszkadzać w budowaniu przywództwa lokalnego. W związku z powyższym, tzn. licznymi przykładami radzenia sobie przez liderki lokalne ze stereotypami i barierami, należy uznać, że od kadencji 2014–2018 można analizować przywództwo lokalne kobiet jako kategorię odrębną od niczym nieograniczonego przywództwa mężczyzn.

Hipoteza szczegółowa (H1): *Im więcej kobiet w lokalnej polityce, tym większe zainteresowanie podjęciem lokalnej aktywności publicznej przez kobiety* w wyniku zarówno analizy literatury (dotyczącej działaczek lokalnych), danych statystycznych dotyczących wyborów samorządowych oraz wyników badań autorskich została zweryfikowana pozytywnie. W pierwszym przypadku, w wąskim ujęciu, tj. dotyczącym sprawowania przez płęć żeńską funkcji w samorządzie wiejskim, na przestrzeni trzech dekad można zaobserwować zwiększającą się liczbę kobiet wójtów, radnych i sołtyszek w kontekście zmniejszającej się liczby gmin, w których przedstawicielki płci żeńskiej we władzach publicznych nie ma. Na powyższy trend wpływ ma wiele czynników pośrednich, np. wzrost poziomu wykształcenia pań, przemiany kulturowe i społeczne, kampanie społeczne, obraz kobiety w mediach jako aktywnej na arenie publicznej/politycznej. Bezpośrednimi są zaś obserwacje i doświadczenia płci żeńskiej wynoszone z najbliższego otoczenia – pań aktywnych w strukturach wiejskich: tradycyjnych i nowych organizacjach pozarządowych oraz w polityce lokalnej radnych i wójtów. Wszystko to można uznać za **bierny model motywowania kobiet** przez kobiety do aktywności publicznej.

Pełnia tego zjawiska (w ujęciu szerokim) w kontekście postawionej hipotezy została zweryfikowana na etapie badania techniką wywiadów pogłębionych. Wśród przedstawicielek płci żeńskiej, które na bazie pełnionej funkcji i aktywności publicznej można uznać za liderki lokalne, dominowała opinia, że panie, zwłaszcza na stanowisku wójta, następnie radnych, motywują inne kobiety do aktywności publicznej, a w konsekwencji doprowadzają do zwiększania udziału płci żeńskiej we władzach samorządowych. Bezpośrednie i bliskie relacje w małych społecznościach wiejskich umożliwiają liderkom wyszukiwanie kobiet z talentem użytecznym dla społeczności gminnej, które stanowiły niewykorzystany potencjał drzemący we wspólnocie lokalnej. Wśród radnych spotykana była opinia, że jeśli one zostały zaktywizowane przez panią wójt, to mogą na takiej samej zasadzie pobudzać do działania inne kobiety. Powyższe podejście można uznać za **aktywny model motywowania kobiet** przez kobiety do aktywności publicznej. Zabiegi liderki lokalnych w celu mobilizowania kobiet do podjęcia działalności publicznej były w pełni świadomymi i zaplanowanymi przedsięwzięciami. Rzeczywistość wyborcza ostudzała takie zapędy ponieważ liderki lokalne

wychodziły z założenia, że z komitetem z wyłącznie płcią żeńską nie można stanąć do rywalizacji politycznej, bo wyraźnie zmniejszy to szanse na wygraną. W sytuacji odwrotnej – kiedy komitet składa się tylko z mężczyzn – nie stanowi to problemu. Nadal funkcjonują też jednostki, w których w samorządach wójtowie czy radni nie widzą braku pań (na podstawie wywiadów) lub wręcz deklarują, że płć żeńska w składzie rady jest zbędna i komplikuje proces decyzyjny (na podstawie ankiet z gmin zmaskulinizowanych). W wyżej wskazanych samorządach siłą rzeczy zjawisko aktywowania kobiet przez liderki lokalne nie zachodzi.

Hipotezę szczegółową (H2): *Im bardziej liderka lokalna wpisuje się w stereotypy płci, tym bardziej różni się przywództwo lokalne kobiet od przywództwa lokalnego mężczyzn na płaszczyznach tradycyjnie przypisywanych kobietom: socjalnej, edukacji, kultury i rozrywki* należy uznać za pozytywnie zweryfikowaną. Respondenci, zagłębiając się w tematykę przywództwa lokalnego kobiet, podawali wiele przykładów wskazujących na istnienie odmienności w percepcji rzeczywistości i realnych działaniach charakterystycznych dla konkretnej płci, wpływających na lokalny proces decyzyjny. Owe różnice wynikały z przypisania roli społecznej do płci i funkcjonowania licznych stereotypów akceptowanych i powielanych przez kobiety i mężczyzn. Ankietowani płć żeńską w przestrzeni publicznej kojarzyli z rozrywką, opieką nad osobami wykluczonymi, szkolnictwem, męską zaś – z infrastrukturą techniczną. Respondenci wywiadów, wskazując preferowane płaszczyzny działalności na rzecz społeczności lokalnej, podawali przykłady aktywności tradycyjnie przyporządkowywane do konkretnej płci: kobiety – sprawy społeczne, socjalne, edukację i kulturę, mężczyźni – infrastrukturę i sport. Mimo niejako intuicyjnego przyporządkowania płci do sfery polityki, liderki lokalne biorące udział w wywiadach pogłębionych podkreślały, że inwestycje techniczne czy finanse gminy są dla nich najważniejsze, elementy zaś tak charakterystyczne dla przywództwa lokalnego kobiet, jak kultura i często określane jako „ulubione”, są realizowane w drugiej kolejności – jeśli wystarczy pieniędzy. Dodatkowo liderki lokalne częściej, w porównaniu do liderów płci męskiej, posługiwały się słownictwem wskazującym na perspektywę postrzegania problemów gminy przez pryzmat człowieka, a nie inwestycji. Argumentem przytaczanym w zebranych materiale empirycznym, podkreślającym różnice w realizowaniu przywództwa lokalnego przez konkretną płć, było lepsze zorganizowanie i wielozadaniowość kobiet, a w efekcie szukanie mniej oczywistych rozwiązań, angażowanie w rozwikływanie problemu społeczność lokalną, szukanie sponsorów, wolontariat. Podobnie pod względem organizowania życia społecznego i kulturalnego płć żeńska, jak wskazują wnioski płynące z analizy zebranego materiału empirycznego, w większym stopniu niż męska inicjowała spotkania wiejskie i wyjazdy integracyjne. Tła takich działań należy upatrywać w wychowaniu kobiet ukierunkowanym na wspólnotowość, czyli realizacji zadań z myślą o innych ludziach, często w warunkach ograniczonych środków finansowych. Jest to pewnego rodzaju projekcja działań podejmowanych przez matki i babki na rzecz rodziny współczesnych liderki lokalnych w kontekście działań zwłaszcza radnych i sołtysk w trakcie realizacji powierzonej funkcji z myślą o społeczności lokalnej.

To właśnie na linii wykorzystywania przez przedstawicieli obydwu płci (wyborców i szeroko rozumianych kandydatów) myślenia stereotypowego należy upatrywać różnic między przywództwem lokalnym kobiet i mężczyzn. Liderki lokalne, ugruntowane efektem przemian społecznych (wykształcone, często pracujące poza rolnictwem w obliczu wyludniania

i gentryfikacji wsi) przekuły słabe strony wynikające z przypisanych im ról w atuty, np. integrowanie mieszkańców, otaczanie opieką osób wykluczonych, co pozwala im na zbudowanie kapitału społecznego, a w konsekwencji politycznego. Opinie respondentów pochodzące z obu etapów badania potwierdzają się: liderki lokalne przywiązują większą wagę do spraw z zakresu pomocy społecznej, opieki, edukacji, kultury w porównaniu do liderów lokalnych. Być może w przypadku mężczyzn łatwiej jest zostać samorządowcem, nie wykazując się na wymienionych polach, zaś w przypadku kobiet wręcz należy się do nich odnosić, a umiejętnie wykorzystana stereotypowo przypisana rola społeczna staje się atutem.

Polityka lokalna w gminach wiejskich, która różni się od polityki z pozostałych poziomów samorządu oraz państwowej, jasna dla wyborców pod względem rozliczalności obietnic i realizowanych projektów, mimo tradycji konserwatywnych ugruntowanych w lokalnej wspólnotcie daje szansę na kreowanie lokalnego przywództwa kobiet. To właśnie działalność podejmowana w tradycyjnie (stereotypowo) przypisanych im płaszczyznach pozwala na zarysowanie odmienności od kandydatów płci męskiej. Odpowiednie zagospodarowanie zasobów szeroko pojętej natury społecznej o charakterze działań ukierunkowanych na wspólnotowość, zwłaszcza w okresach spokoju charakteryzujących się nasyceniem realizacji podstawowych potrzeb infrastruktury technicznej, otwiera kobietom drogę do przywództwa lokalnego. Owe działania mogą odnosić się w gminach peryferyjnych od tradycyjnych form aktywności, np. rozrywki (wójt, radne), do niezinstytucjonalizowanej opieki nad osobami starszymi (sołtyski). W gminach podmiejskich są to nowoczesne rozwiązania, np. innowacyjne projekty w obrębie szkolnictwa i kultury konkurujące z ofertą sąsiadującego dużego miasta.

Ostatnią z hipotez szczegółowych (H3): *Im bardziej dostrzegane przez społeczność wiejską potrzeby o charakterze społecznym, socjalnym, opiekuńczym, kulturalnym, tym większe szanse na wygraną w gminnych wyborach samorządowych i budowanie przywództwa lokalnego mają kobiety*, jak wynika ze zgromadzonego materiału empirycznego, licznych przykładów, z jednej strony potrzeb lokalnych społeczności, z drugiej podejmowanych przez liderki lokalne aktywności, należy uznać za zweryfikowaną pozytywnie. Rozpoczynając od pierwszej płaszczyzny, czyli potrzeb, respondenci w obu etapach badania na pierwszym miejscu wymieniali inwestycje w infrastrukturę techniczną, najczęściej liniową, tzn. drogi oraz budynki użyteczności publicznej. Powyższe potrzeby nie osiągną statusu ostatecznie zrealizowanych, a wójtowie, radni i sołtysi obydwu płci będą do nich w swoich zabiegach i działaniach cyklicznie powracać. Jednak duża część przykładów przytaczanych przez respondentów obu płci świadczyła o potrzebach społecznych, socjalnych, edukacyjnych, z zakresu kultury, sportu i rozrywki. Z jednej strony im gmina bardziej nasycona infrastrukturą techniczną, tym częściej artykułowane są potrzeby wyższego rzędu, co obiektywnie dotyczy każdej jednostki. Z drugiej strony o rodzaju potrzeb wyższego rzędu decyduje czynnik lokalizacji gminy. W przypadku gmin peryferyjnych ze względu na dużą odległość od znaczących ośrodków miejskich władze samorządowe przejmują w pełni zaspokajanie potrzeb mieszkańców w każdym z wymienionych aspektów. Ponadto ze względu na odmiennie przebiegające procesy demograficzne w gminach peryferyjnych (starzejąca się społeczność, odpływ ludzi młodych „za pracą”) w stosunku do podmiejskich (gmina może zostać „gapowiczem” dużego miasta pod względem administracji świadczącej) w tych pierwszych

zwiększają się szanse kobiet na wygraną w wyborach samorządowych, ponieważ są one odbierane jako potencjalne opiekunki i animatorki życia społecznego. W drugim – stają się konkurencyjne w stosunku do mężczyzn, ze względu na np. wykształcenie, wdrażanie innowacji społecznych, efektywną współpracę w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych.

W środowisku wiejskim warunki, w których niezbędne jest realizowanie inwestycji twardych, sprzyjają obejmowaniu funkcji samorządowych przez mężczyzn, natomiast w czasach dobrobytu i realizacji potrzeb wyższego rzędu społeczność lokalna otwiera się w wyborach samorządowych na kobiety. Po przemianach ustrojowych 1989 r. i restytucji samorządu w 1990 r. władze gmin jako jednostek z jednej strony posiadających mienie komunalne, z drugiej strony zobligowanych ustawowo przypisanymi zadaniami do zaspokajania potrzeb wspólnoty lokalnej stanęły przed wyzwaniem realizacji licznych inwestycji technicznych. Kojarzone przez społeczeństwo z płcią męską, niejako w „naturalny sposób” wyspecjalizowaną we wskazanym zakresie, ugruntowywały przekonanie, że wójtem, radnym, sołtysem powinien być mężczyzna, który zapewni gminie/wsi/sołectwu drogę, wodociąg czy kanalizację. Wraz z absorpcją środków unijnych gminy wiejskie niwelowały braki w infrastrukturze technicznej, a wymagania i potrzeby społeczności zgodnie z piramidą Masłowa przesuwały się z inwestycji twardych na miękkie, do kultury i rozrywki. Proces ten pogłębiały przemiany społeczno-gospodarcze: dezagraryzacja i gentryfikacja wsi, depopulacja gmin peryferyjnych, napływ mieszkańców do jednostek podmiejskich. W badanej kadencji proces przenoszenia punktu ciężkości z inwestycji technicznych na działania w sferze społecznej był widoczny w materiale empirycznym. Drogi czy oczyszczalnie ścieków wymieniane były jako przykład inwestycji, których należy dokonywać cyklicznie i nie ma możliwości uporania się z problemem „raz na zawsze”. Co za tym idzie – drugi czy kolejny remont infrastruktury przestaje być w odbiorze społecznym sytuacją kryzysową, sprawą trudną do rozwiązania, a przez to osiągnięciem nadzwyczajnym, zarezerwowanym dla mężczyzn. W związku z powyższym jeśli liderzy lokalni specjalizują się w infrastrukturze technicznej nie poszerzając swojej aktywności o pola polityki społecznej, kulturalnej, stwarzają dogodne warunki do obejmowania mandatów samorządowych kobietom aktywnym lokalnie.

W odniesieniu do realizacji celu głównego, szczegółowych i odpowiedzi na pytania badawcze, dla przywództwa lokalnego kobiet zasadnicze znaczenie mają dwie kwestie: motywacja do podejmowania aktywności publicznej i przyjmowane postawy polityczne. Znaczącą część deklarowanych przez respondentki rodzajów motywacji oraz tych, które przez badanych mężczyzn i kobiety były przypisywane płci żeńskiej, można zakwalifikować do obszaru „obowiązku obywatelskiego” i uznać za dominujące. Jak wynika z przeprowadzonych badań, problematyka motywacji do podejmowania aktywności publicznej jest dużo bardziej złożona niż powiązanie jej z poczuciem obowiązku i postawami obywatelskimi, co dla podjętej tematyki jest niewątpliwie istotne.

Przed wszystkim **motywację** do pracy na rzecz samorządu wiejskiego w przypadku płci żeńskiej można łączyć z mechanizmem kompensacji utraconych bądź niezrealizowanych ról, funkcji i zachowań – towarzyszy on poczuciu obowiązku wobec wspólnoty lokalnej. Często było to powiązane z deklarowanym wolnym czasem oraz w większym stopniu charakterystyczne dla radnych i sołtysek niż kobiet wójtów, które przed rozpoczęciem pełnienia

funkcji realizowały się w pracy zawodowej, np. nauczycielki – dyrektorki szkoły, urzędniczki. Zgodnie z koncepcją behawioralną zakładającą, że przywódcą zostaje się w procesie uczenia się, w wynikach badań można było zaobserwować determinanty, które wpływają na motywację kobiet pełniących funkcje w samorządzie gminnym. Po pierwsze, był to staż w pełnieniu funkcji. Doświadczenie w pracy na rzecz samorządu przenosi niejako ciężar z płaszczyzny zadaniowej na człowieka, czyli wpływa na rodzaj motywacji i ukierunkowuje na podejście altruistyczne oraz koresponduje z motywacją racjonalną i podkreśleniem potrzeby kontaktu/przynależności i rozwoju. Po drugie, na rodzaj motywacji wpływa stan cywilny, podkreślając u kobiet mechanizm kompensacji oraz podejście altruistyczne. Poziom feminizacji samorządu, czyli możliwość uczenia się, jak wygląda przestrzeń publiczna z dużą reprezentacją płci żeńskiej lub jej brakiem, to również czynnik wpływający na rodzaj motywacji. W gminach, gdzie rady były zmaskulinizowane, kobiety w swoich deklaracjach upodabniały się do mężczyzn, wskazując na podejście zadaniowe i koncentrację na infrastrukturze technicznej. Liderki lokalne w gminach sfeminizowanych w większym stopniu motywowane były pracą na rzecz ludzi (ujęcie podmiotowe), co oznacza, że nie musiały upodabniać się do środowiska męskiego, aby niejako dorównać kolegom samorządowcom kojarzonym z inwestycjami technicznymi typu droga.

W związku z powyższym motywację kobiet-liderek lokalnych można podzielić na wewnętrzną, zewnętrzną i mieszaną, w różnym stopniu powiązaną z poczuciem obowiązku. Dominacja motywacji wewnętrznej (chęć pomagania, pracy na rzecz środowiska lokalnego) była w większym stopniu dostrzegalna w materiale pochodzącym z ankiety pocztowej, natomiast w wywiadach pogłębionych pojawiała się motywacja zewnętrzna oraz mieszana. W drodze analizy wywiadów wyodrębniono trzy schematy motywacji wewnętrznej: 1) związanej z aktywnością wynikającą z cech charakteru; 2) wynikającej z podziału obowiązków domowych; 3) wynikającej z potrzeby bycia zasłużonym dla lokalnej społeczności. W dominacji motywacji zewnętrznej najistotniejszym elementem skłaniającym kobiety do ubiegania się o lokalne funkcje publiczne okazały się namowy. Kandydaci startujący w różnych rodzajach wyborów do samorządu wiejskiego byli nakłaniani przez innych kandydatów, np. na wójtów (formujących własne komitety wyborcze), przełożonych, społeczność lokalną, rodzinę. Namowy, zwłaszcza wójta w stosunku do osób pretendujących do innych funkcji samorządowych, to istotny bodziec do ubiegania się o mandat w samorządzie gminnym. Są one niejako preselekcją, sposobem na formowanie kapitału politycznego poprzez tworzenie zaplecza do rządzenia lokalnego przy wykorzystaniu towarzyszących mu więzi poziomych. Polimotywacja i motywacja mieszana ze względu na wcześniejsze doświadczenie zawodowe i wynikająca z niego szeroka wiedza na temat samorządu gminnego występowały najczęściej wśród liderek pełniących mandat wójta. Funkcja ta jeszcze przed jej objęciem wymaga od osób kandydujących szerokich kompetencji, wykształcenia, umiejętności analitycznego myślenia, doświadczenia zawodowego, ustabilizowanej sytuacji rodzinnej i podejścia prospołecznego. Im więcej elementów, powinności do zrealizowania w zależności od stanowiska, tym bardziej skomplikowana i różnorodna motywacja, w której dominuje świadomość potrzeb wspólnoty lokalnej i poczucie obowiązku zaspokojenia ich.

Dodatkowo motywacja respondentów została zbadana przy zastosowaniu mechanizmu projekcji. W obu etapach badania nakreślali oni nie tylko motywację własną, ale i motywację

liderek. Ankietowani i rozmówcy obydwu płci, a w badaniu ankietowym w większości mężczyźni przypisywali kobietom inne motywy działalności publicznej niż własne (altruistyczne). Częściej wskazywana była kategoria korespondująca z chęcią zrobienia kariery oraz motywacja finansowa. W związku z powyższym należy uznać, że motywacja egoistyczna była zatajana, a jej znaczenie jest większe w kontekście całej grupy badanych (wśród wszystkich samorządowców), a nie tylko liderek. Oznacza to, że większości liderów lokalnych przypisać można polimotywację, w której część związana z obowiązkiem obywatelskim jest wyartykułowana, druga – dotycząca korzyści indywidualnych, materialnych – bywa niewyartykułowana.

Dla tematyki przywództwa lokalnego kobiet istotna jest **charakterystyka cech, zachowań i postaw liderek**. Od opinii samych badanych przedstawiających liderki w pozytywnych barwach jako aktywne, profesjonalne, zaradne, posiadające szereg różnorodnych umiejętności do negatywnych – kobiet skoncentrowanych na karierze, pieniądzu, agresywnych, stosujących protekcję. Prezentowane wyniki wskazują na zależność: im mniej kobiet w radach gmin, tym opinie o ich cechach podkreślają ponadprzeciętne aspekty ich charakteru i zachowania. Co za tym idzie, większa liczba kobiet w radach sprawia, że nie są one elementem nadzwyczajnym lokalnej sceny politycznej. Oczekiwania nawiązujące do tradycyjnej roli kobiety w społeczeństwie oraz ponadprzeciętnych osiągnięć zmniejszają się, a zaczynają być dostrzegane cechy przywódcze. Na podstawie przeprowadzonych badań można dostrzec tendencje do przypisywania pożądanego zestawu cech i sposobów postępowania innym mężczyznom, kobietom, a jeszcze innym, kiedy respondenci opisywali lidera bez wskazania płci. Liderkom przypisywane były cechy kobiece, jak ciepło na wzór relacji matki z dzieckiem, skromność, bycie miłą i grzeczną, empatia, cierpliwość, mężczyznom zaś męskie – stanowczość, powściągliwość i merytoryczność. W sposobach działania w przypadku liderki lokalnych podkreślana była otwartość na uczenie się, umiejętność diagnozowania potrzeb społeczności lokalnej, ale i niejako przełamywanie barier, np. strachu przed wyrażaniem własnego zdania. W przypadku liderów na plan pierwszy wysuwało się integrowanie społeczności lokalnej z alkoholem w tle, co umożliwiał „bratanie się” lidera z członkami wspólnoty. Rozmówcy, opisując lidera bez ukierunkowania na płeć, rzadziej wskazywali cechy charakteru, co może oznaczać, że w większym stopniu łączą je z płcią niż rolą/funkcją przywódcy lokalnego, częściej zaś podkreślali sposoby postępowania oraz kompetencje społeczne. Kiedy kategoria lidera była rozważana w kontekście płci, wymieniane cechy dodatkowo wzbogacano o elementy nawiązujące do wizerunku i postrzegania go jako pewnego rodzaju wzoru zachowań osoby (kobiety, mężczyzny) prezentującej wartości rodzinne, szanującej się i szanowanej, a w przypadku mężczyzn zostało powiązane to ze statusem majątkowym oraz alkoholem. Wzorzec ten funkcjonował w powiązaniu z płcią z wyjątkiem zamożności, która wiązana była z liderem lokalnym bez względu na płeć.

W odniesieniu do kwestii **upolitycznienia przywództwa lokalnego** można stwierdzić, że liderki lokalne to grupa, która polityką (działaniem partii politycznych, ich rywalizacją, ale i wdrażaniem polityk publicznych) jest zainteresowana w większym stopniu niż przeciętna kobieta zamieszkująca obszary wiejskie. Postawy polityczne liderki lokalnych zostały podzielone na kilka grup – od skrajnych (*nie należę do partii politycznej; nie mam poglądów politycznych; nie mam poglądów ideowych; nie kandydowałam z komitetu partyjnego*), rzadko

w czystej formie występujących, poprzez umiarkowane (*kandydowałam z komitetu partyjnego, ponieważ zostałam namówiona przez kandydata na wójta, który kandydował właśnie z tego komitetu; mam poglądy konserwatywne; znam lokalną scenę polityczną, mogę współpracować z każdym*), do zaangażowania się poprzez przynależenie do partii politycznej. Zwłaszcza ostatnia postawa jest interesująca z perspektywy politologicznej, ponieważ towarzyszy jej różna motywacja. Po pierwsze, jest to tradycja na obszarach wiejskich, czyli przynależenie do partii „chłopskiej”. Po drugie, jest to chowanie się pod parasolem partii, co ma ułatwić walkę wyborczą, a następnie poprzez nawiązanie relacji z politykami ze struktur powiatowych i wyższych rządzenie po objęciu mandatu. Po trzecie, przynależenie do partii politycznej traktowane jest jako coś odrębnego od sprawowanej funkcji, wręcz sprawy osobistej. Po czwarte, przynależności liderki lokalnych do partii politycznych, zwłaszcza w odniesieniu do dwóch pierwszych eksplanacji, nie należy przeceniać, bo o ile są łatwym do zwerbowania członkiem, o tyle po wyborach trudniej taką osobę utrzymać w partyjnych szeregach. Na upolitycznienie liderki lokalnych zdaje się nie mieć wpływu lokalizacja analizowana w kontekście: gminy podmiejskie – gminy peryferyjne. Większe znaczenie mają tradycje, czyli sympatie do partii chłopskich na obszarach wiejskich, oraz zwłaszcza wśród kobiet narzędzia polityki publicznej o charakterze prorodzinnym (np. 500 plus). Zwłaszcza ten ostatni element w analizowanej kadencji 2014–2018 miał duże znaczenie dla zainteresowania płci żeńskiej polityką w wymiarze nie sporów i dyskusji politycznych, a implementacji polityk publicznych. Analizując postawy polityczne liderki lokalnych, za istotny należy uznać stopień zainteresowania kobiet polityką w kontekście pełnionej funkcji. Dla sołtysek i większości radnych kwestie polityki i działań partii politycznych zamykały się w dwóch już wskazanych kategoriach: tradycji partii chłopskiej i wdrażania narzędzi polityki prorodzinnej – w obu przypadkach mowa o całym wachlarzu postaw od akceptacji do krytyki. W przypadku liderki sprawujących funkcję wójta wiedza i poziom świadomości dotyczący wdrażania polityk publicznych, relacji między politykami różnych szczebli, kuluarów przyznawania dotacji, gry politycznej partii politycznych z poziomu centralnego mającej na celu „skolonizowanie” kosztem komitetów lokalnych gminnych organów władzy była znacznie wyższa.

Istotne dla perspektywy politologicznej było ustalenie, czy liderki lokalne mają **wpływ na gminny proces decyzyjny** mimo tego, że w polskim samorządzie zachodzi zjawisko niedoreprezentowania płci żeńskiej. W opinii respondentów obu etapów badania nawet w gminach, w których nie było kobiet w organach władzy samorządowej, ów wpływ był dostrzegalny za sprawą zawodów sfeminizowanych, jak w edukacji np. dyrektorki szkół, w administracji samorządowej np. skarbnik i sekretarz gminy. Wyniki badania autorskiego potwierdziły natomiast wpływ płci żeńskiej na proces decyzyjny w kontekście tradycyjnie przypisywanych jej płaszczyzn, jak sprawy socjalne, społeczne, edukacja, kultura i rozrywka. Z perspektywy gminnego procesu decyzyjnego powiązanego w dużej mierze z inwestycjami, czyli wydatkowaniem funduszy samorządowych, podejmowane przez liderki lokalne działania często nie pozostawiały znaczącego śladu w wydatkowanych środkach, jednocześnie mając duże znaczenie dla budowania kapitału społecznego oraz politycznego istotnego dla reelekcji.

Na podstawie zgromadzonego materiału oprócz weryfikacji hipotez i odpowiedzi na pytania badawcze udało się dojść do innych wniosków. Po pierwsze, **zagadnienie stylów przywództwa** jest dalece złożone. Praktycznie każdy ze wskazanych w literaturze stylów

przewodzenia można odnaleźć w sposobach działania liderek lokalnych. W przypadku pojedynczej liderki może występować ich nawet kilka w zależności od tego kto jest adresatem działań: społeczność, inni liderzy czy też pracownicy gminni. Styl przywództwa lokalnego kształtuje się w zależności od miejsca i sytuacji w jakiej liderka lokalna realizuje mandat. Po drugie, dla przywództwa lokalnego duże znaczenie ma **lokalizacja i wielkość gminy**. Poziom wiejskości gminy, zaliczanie jednostki zgodnie z kwalifikacjami OECD do obszarów wiejskich w kontekście wykorzystania funduszy i programów UE oraz krajowych wpływa na możliwości realizowania przywództwa lokalnego zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Pod względem funkcjonalnym dla przywództwa kobiet znaczenie ma odległość zarządzanej gminy od dużego ośrodka miejskiego. Inny styl przywództwa pożądanym jest w gminach podmiejskich w związku z nowo przybyłymi osiedleńcami z miasta, integracją dwóch grup mieszkańców (rodowitych i nowych), tworzeniem alternatywnej oferty społeczno-kulturalnej i jednocześnie wykorzystywaniem możliwości bycia „gapowiczem” dużego miasta w obrębie administracji świadczącej. Inny zaś w gminach peryferyjnych, dla których wyzwaniem jest starzejące się społeczeństwo, wyludnianie obszarów wiejskich, gdzie dla kobiet szansą na kreowanie przywództwa jest tworzenie systemu opieki i kultury. Po trzecie, w kontekście przywództwa lokalnego kobiet na uwagę zasługują **kwestie ekonomiczne**. W badanych jednostkach liderki lokalne w gminach sfeminizowanych gospodarowały finansami jednostki z podobnym efektem jak liderzy z gmin zmaskulinizowanych. Finanse gminne to zagadnienie skomplikowane, warunkowane wieloma zmiennymi – od obiektywnych i niezależnych, np. lokalizacja i posiadanie zasobów naturalnych, do zmiennych zależnych i nieformalnych, jak relacje klientelistyczne w układzie wertykalnym. W krótkiej perspektywie czasowej nie można doszukiwać się różnic pod względem zarządzania finansami gmin w kontekście płci liderów. Jak wskazują wnioski z wywiadów pogłębionych, między działaniem liderów i liderek występują drobne różnice związane z wykorzystaniem przez kobiety niewielkich środków finansowych w efektywny i pomysłowy sposób. Potencjalnie w dużo dłuższej perspektywie czasowej takie podejście może przynieść korzyści w postaci budowy kapitału społecznego wpływającego na dobrobyt wspólnoty lokalnej. Nie będzie to jednak miało wpływu na pozycję gminy w rankingach. Bez znaczących inwestycji drobne, nawet innowacyjne pomysły w dłuższej perspektywie czasowej mogą przynosić stagnację lub straty, zwłaszcza kiedy liderki lokalne preferują działalność o wyraźnym nachyleniu socjalnym. W efekcie pogarszający się stan budżetu gminnego, skutkujący brakiem inwestycji technicznych, doprowadzi do przegranej liderki lokalnej, nawet jeśli w innych ujęciach, np. społecznym, faktycznie ukształtowała przywództwo lokalne.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

a) Publikacje naukowe

W ujęciu ilościowym mój dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora jest zróżnicowany pod względem formy wypowiedzi naukowej, jak również podjętej tematyki. Obejmuje on (wraz z rozprawą habilitacyjną) 35 opublikowanych pozycji naukowych, w tym: 1 monografię autorską, 1 monografię współautorską, 2 monografie współredagowane, 29 artykułów autorskich lub we współautorstwie, w tym: 11 artykułów w czasopiśmie naukowych (w tym 4 w j. angielskim), 18 rozdziałów w monografiach redagowanych (w tym

7 w j. angielskim, 1 w j. rosyjskim). Dodatkowo jestem autorką w sumie 5 haseł w: Encyklopedii administracji publicznej (Warszawa 2018) przetłumaczonej na j. angielski *Encyclopedia of Public Administration* (Warszawa 2019) i *Encyklopedii politologii* (Warszawa 2012), a także współautorką wstępu do pracy zbiorowej oraz autorką publikacji prasowych w formie komentarzy. Uczestniczyłam w 37 konferencjach kongresach i debatach: międzynarodowych (14) i krajowych (23). Liczba cytowań publikacji wyniosła odpowiednio: wg Publish or Perish/Google Scholar – 85 (z wyłączeniem autocytowań – 61) h-indeks – 4, wg Web of Science Cited Reference Search – 7 (z wyłączeniem autocytowań – 5) h-indeks – 1, wg Scopus (References) – 13 (z wyłączeniem autocytowań – 7), h-indeks – 1.

W ujęciu merytorycznym moja aktywność naukowo-badawcza koncentrowała się na trzech obszarach: (1) **aktywności publicznej kobiet z obszarów wiejskich**; (2); **administracji samorządowej w perspektywie porównawczej, ustroju i organizacji samorządu terytorialnego, problematyce relacji między organem wykonawczym a stanowiąco-kontrolnym, szczególnie w gminach, gdzie wójt, burmistrz, prezydent nie posiada poparcia większości w radzie, a także zagadnienia wyborów samorządowych, partycypacji wyborczej**; (3) **funkcjonalnym aspektem samorządu terytorialnego, w tym partycypacji obywatelskiej i wyzwań ekologicznych oraz e-administracji**.

Podstawowy obszar badawczy w powyższym dorobku stanowiła **eksploracja zagadnienia aktywności obywatelskiej kobiet z obszarów wiejskich**. Głównym osiągnięciem w tym zakresie jest monografia stanowiąca podstawę wszczęcia procedury habilitacyjnej. Tematykę aktywności kobiet w przestrzeni publicznej zaczęłam badać już na początku mojej kariery naukowej po doktoracie, początkowo koncentrując się na zaangażowaniu kobiet w pełnienie funkcji w samorządzie wiejskim w ujęciu ilościowym. W efekcie tych analiz opublikowałam artykuł *Aktywność obywatelska kobiet na obszarach wiejskich [w:] Praktyczny wymiar demokracji lokalnej. Podmioty, instrumenty, wdrażanie polityk publicznych*, red. A. Kołomycew, B. Kotarba, Rzeszów 2013, s. 21-29. Wątek kontynuowałam w artykule *Bierne prawo wyborcze kobiet w Polsce [w:] Feminizm*, red. M. Marczevska-Rytko, D. Maj, M. Pomarański, Lublin 2015, s. 241-254 (współautorka M. Lesińska-Staszczuk). Również we współpracy z dr Magdaleną Lesińską-Staszczuk współredagowałam książkę: *Dyskryminacja – przyczyny, przejawy, sposoby zapobiegania*, red. J. Wasil, M. Lesińska-Staszczuk, Lublin 2016, ss. 177, w której ukazał się mój artykuł *Niedoreprezentowanie kobiet w samorządzie gminnym na obszarach wiejskich w Polsce. Przykład województwa lubelskiego*, s. 163-176. Tematyka poruszana w opublikowanych artykułach była podstawą do prezentacji referatów na konferencjach krajowych: *Demokracja lokalna – działanie i komunikowanie*, Rzeszów 4.06.2013; *Feminizm*, Lublin 8-9.05.2014; *III Ogólnopolski Kongres Politologii*, Kraków 22-24.09.2015 oraz międzynarodowej *VI. Congress of the Czech Political Science Association*, Praga (Czechy) 8-9.09.2015.

Po otrzymaniu dwóch grantów Wydziału Politologii UMCS dla młodych naukowców: *Aktywność kobiet w przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich. Przykład województwa lubelskiego* (2014) i *Modele i formy aktywności obywatelskiej w perspektywie samorządowej*, (2017) na badania, w tym terenowe, nad przywództwem kobiet z obszarów wiejskich ich efekty (wyniki pilotażowe) opublikowałam w artykule *Local leadership of Women in Local Government in Rural Areas in Poland [w:] Proceedings of the International Conference on Gender Research*, red. A. Azevedo, A. Mesquita, Porto 2018, s. 469-476 zaś wyniki cząstkowe

w artykule *Działania liderek lokalnych z gmin wiejskich w kontekście realizacji polityk publicznych*, „Studia Politologiczne” 2022, nr 64, s. 165-183. Finansowanie ze wskazanych grantów pozwoliło również na zaprezentowanie tematyki opublikowanej w wymienionych artykułach na konferencjach międzynarodowych: *The 1th International Conference on Gender Research*, ACI, Porto (Portugalia), 12-13.04.2018; *30th NISPAcee Annual Conference 2022, Crises, Vulnerability and Resilience in Public Administration*, Bukareszt (Bułgaria) 2-3.06.2022; „*Ak má naša demokracia nedostatky, musíme prekonávať tie nedostatky, ale nie prekonávať demokraciu*”, Koszyce (Słowacja) 3-4.11.2022 i krajowych: *Polityki publiczne - uwarunkowania, dylematy, instrumentarium*, Lublin 17-18.05.2018; *Równouprawnienie kobiet w Polsce. Między teorią a praktyką*, Lublin 8-9.11.2018; *Rola kobiet w przestrzeni publicznej w czasach kryzysów*, Poznań 30-31.03.2023.

Kolejnym, ważnym dla rozwoju mojej kariery naukowej obszarem badań była **administracja samorządowa w perspektywie porównawczej, ustrój i organizacja samorządu terytorialnego, problematyka relacji między organem wykonawczym a stanowiąco-kontrolnym, szczególnie w gminach, gdzie wójt, burmistrz, prezydent nie posiada poparcia większości w radzie, a także zagadnienia wyborów samorządowych i partycypacji wyborczej**. Dla tego obszaru badań za najistotniejszą uznaję tematykę koabitacji na poziomie gminnym ze względu na uzyskanie z Narodowego Centrum Nauki w 2014 r. grantu *Koabitacja na poziomie gminnym w Polsce*, którego byłam współtwórczynią oraz główną wykonawczynią (kierownik dr Monika Sidor, druga główna wykonawczyni dr hab. K. Kuć-Czajkowska, prof. UMCS). Realizacja grantu pozwoliła na rozwinięcie moich umiejętności badawczych, pracy w zespole oraz umożliwiła przygotowanie monografii, publikację cząstkowych wyników w znanych i wysoko punktowanych czasopismach naukowych oraz prezentację wyników badań na konferencjach międzynarodowych. Niejako równolegle w realizowanych badaniach mogłam zgłębiać tematykę przywództwa lokalnego, w tym obserwować różnice i podobieństwa w pracy na rzecz środowiska lokalnego kobiet i mężczyzn.

W efekcie realizacji grantu jako współautorka opublikowałam **monografię** *Koabitacja na poziomie gminnym w Polsce*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2017, ss. 250 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska) oraz **8 artykułów w czasopismach, w tym 3 w j. angielskim**: *Wpływ rozwiązań przyjętych w Kodeksie wyborczym na zjawisko koabitacji w gminach*, „Polityka i Społeczeństwo” 2015, nr 3(13), s. 151-165 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Konfliktowe współistnienie organów przedstawicielskich na poziomie lokalnym. Przykład gminy Wydminy*, „Samorząd Terytorialny” 2017, nr 10, s. 30-46 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Przywództwo lokalne w warunkach koabitacji. Przykład gmin z województwa świętokrzyskiego*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2017, nr 4 (70), s. 41-62 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Konsekwencje systemu wyborczego do miejskich samorządów w Polsce - wybrane problemy*, „Acta Politica Polonica” 2017, nr 3 (41), s. 31-54 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Consequences of the electoral system in Polish municipalities - pathologies and abuses*, „Polish Political Science Yearbook” 2018, nr 47(3), s. 477-490 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Communication tools with residents in Polish municipalities with cohabitation (term of office 2014-2018)*, „Przegląd Politologiczny” 2019, nr 1, s. 139-157 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Przywództwo na poziomie gminnym w Polsce w warunkach koabitacji – oczekiwania versus*

rzeczywistość, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2020, vol. 66(2), s. 20-34 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska). *Supporting and non-supporting entities of the mayor in Polish municipalities with cohabitation*, „Lex localis – Journal of Local Self-Government” October 2020, vol. 18, Issue 4, s. 625-645 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska) za tę publikację otrzymałam w 2020 r. **Nagrodę zespołową JM Rektora UMCS za wysoko punktowany artykuł naukowy.**

Ze wskazanego projektu, również we współautorstwie, opublikowałam **4 artykuły w monografiach zbiorowych (2 w j. angielskim, 1 w j. rosyjskim)** (*Bezpartyjne podłoże koabitacji konfliktowej w polskich gminach* [w:] *Meandry współczesnego systemu partyjnego w Polsce*, red. K. Kamińska-Korolczuk, M. Mielewczyk, R. Ożarowski, Gdańsk 2018, s. 129-146 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *Building political capacity in the management of a municipality Spreading Standards* [w:] *Building Capacities: European Administrative Space in Progress*, NISPAcee, Zagrzeb (Chorwacja) 2016, ss. 15, (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska), *Исполнительный орган общинного уровня в Польше – формирование положения правовых и политических систем и операций* [w:] *МУНИЦИПАЛЬНАЯ ДЕМОКРАТИЯ: ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ РОССИЙСКИХ РЕГИОНОВ*, red. И.В. Фроловой, Л.И. Газизовой, Н.А. Евдокимова, Ufa (Rosja) 2016, s. 55-72 (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska); *The position of local leaders in Poland – the relationship between councilors and the mayor* [w:] *Insourcing and/or outsourcing: How do they contribute to the public administration reform?* NISPAcee, Tbilisi (Gruzja) 2015, ss. 15, (współautorki M. Sidor, K. Kuć-Czajkowska).

Częstkowe wyniki badań z grantu, które zostały opublikowane w powyżej wskazanych artykułach **prezentowałam na konferencjach międzynarodowych**: *The 23st NISPAcee Annual Conference "Insourcing and/or outsourcing How do they contribute to the public administration reform?"*, Tbilisi (Gruzja) 21-23.05.2015; *The 24st NISPAcee Annual Conference "Spreading Standards, Building Capacities: European Administrative Space in Progress"*, Zagrzeb (Chorwacja) 19-21.05.2016; *Муниципальная Демократия: Проблема Становления И Развития В Условиях Российских Регионов*, Ufa (Rosja) 22-23.06.2016; *2st RSEP International Multidisciplinary Conference*, Lisbona (Portugalia) 1-3.02.2018. Ponadto częściowe wyniki badań powstałe po przeprowadzeniu badań terenowych prezentowałam na **konferencjach krajowych**, m.in.: *25 lat samorządu terytorialnego w Polsce – bilans doświadczeń*, Lublin 8-9.06.2015; *Demokracja przedstawicielska vs. demokracja bezpośrednia w Polsce i w Europie*, Słubice 30.11.-1.12.2017; *Dokąd zmierzają współczesne partie polityczne?*, Gdańsk 9-10.03.2017. Jako organizator i współmoderator panelu pt. *Koabitacja – wymiar centralny i lokalny* wzięłam udział w *IV Kongresu Politologii*, Lublin 18-20.09.2018. Realizacja grantu, uzyskane i opisane powyżej wyniki oraz praca zespołowa umożliwiły otrzymanie w 2018 r. **Nagrody zespołowej III stopnia JM Rektora UMCS za osiągnięcia naukowe.**

Oprócz realizacji grantu NCN w opisywanej tematyce tj. administracji samorządowej w perspektywie porównawczej, ustroju i organizacji samorządu terytorialnego w państwach Europy, a przede wszystkim w Polsce, zagadnienia wyborów samorządowych, partycypacji wyborczej opublikowałam 2 artykuły: w pracy zbiorowej: *Czynniki kształtujące frekwencję wyborczą* [w:] *Społeczeństwo obywatelskie Lublin i Wrocław – studium przypadków*, red.

K. Kuć-Czajkowska, K. Efner, Lublin 2013, s. 53-71 oraz w czasopiśmie: *Wybory samorządowe w Norwegii. Przykład obywatelskości w ugruntowanej demokracji lokalnej*, „CIVITAS. Studia z Filozofii Polityki” 2020, nr 27, s. 183-215 (współautorka K. Kuć-Czajkowska).

W ostatnim z obszarów badawczych poświęconemu **funkcjonalnym aspektom samorządu terytorialnego**, w tym partycypacji obywatelskiej i wyzwaniom ekologicznym oraz e-administracji opublikowałam łącznie **9 artykułów**, w tym **jeden w czasopiśmie zagranicznym oraz 5 w j. angielskim**. Zagadnienie **obszarów wiejskich** połączone przedmiotowo z moją książką habilitacyjną prezentowałam w artykułach: *Doświadczenia gmin wiejskich w pozyskiwaniu funduszy strukturalnych 2004 – 2006* [w:] *20 lat samorządu terytorialnego w Polsce, sukcesy, porażki, perspektywy*, red. K. Radzik-Maruszak, K. Mieczkowska-Czerniak, Lublin 2012, s. 423-441; *The comparative analysis of the rural areas in Polish regions. The case study of Lubelski and Dolnośląski region* [w:] *Regionalisation and Inter-regional Cooperation*, NISPACEe, Belgrad (Serbia) 2013, ss.15 oraz w *Coalition for the sake of development - forms, benefits, problems of the cooperation in frames of functional areas in Poland* [w:] *Partnership in the Public Sector*, red. A. Pawłowska, A. Gąsior-Niemiec, Warszawa 2015, s. 97-113 (współautorka K. Kuć-Czajkowska). Innym z badanych przeze mnie zagadnień jednocześnie tworzącym grunt do badań nad przywództwem lokalnym kobiet była **partycypacja obywatelska**. W tym aspekcie opublikowałam w czasopiśmie zagranicznym artykuł *Lobbying at the level of local self-government – case study of the rural municipalities in Poland*, „Socialiniai Tyrimai. Social Research” 2013, nr 3(32), s. 17-27, który zaprezentowałam podczas międzynarodowej konferencji *2nd international scientific-practical conference good governance at local self-government: democracy, decentralization, development*, Šiauliai (Litwa) 18-19.10.2013. Ponadto opublikowałam 2 artykuły w monografiach pod redakcją: *Wybrane metody lobbingu stosowane w samorządzie terytorialnym* [w:] *Partycypacja społeczna w samorządzie terytorialnym*, red. B. Dolnicki, Warszawa 2014, s. 613-634; *Działania lobbingowe - doświadczenia Lublina* [w:] *Miasta: społeczne aspekty funkcjonowania*, red. K. Kuć-Czajkowska, M. Sidor, Lublin 2014, s. 85-112, które również zaprezentowałam na konferencjach krajowych w Katowicach (14-15.03.2013) i Lublinie (19.03.2012). W tym nurcie opublikowałam też w j. angielskim *Effectiveness of chosen participation tools as a form of governance - Lublin City case study* [w:] *Local governance - ideas, concepts, experiences and goals for the future*, red. J. Sroka, J. Podgórska-Rykała, M. Zabdyr-Jamróż, Kraków 2021, s. 231- 261 (współautorka M. Sidor) oraz *Partycypacja w procesie rewitalizacji na przykładzie katowickiego osiedla Nikiszowiec* [w:] *Rola administracji publicznej w zarządzaniu rewitalizacją miast. Doświadczenia Polski i Mołdawii*, red. M.W. Sienkiewicz, K. Kuć-Czajkowska, Lublin-Leova 2022, s. 87-105 (współautorki K. Kuć-Czajkowska, M. Sidor). Kolejnym z badanych przeze mnie aspektów funkcjonalnych samorządu była **e-administracja**, w ramach którego opublikowałam artykuł w j. angielskim *The Information Policy of the Local Self-Government in Poland – The Analysis of Selected Web Pages* [w:] *Government vs. Governance in Central and Eastern Europe: From Pre-Weberianism to Neo-Weberianism?*, NISPACEe, Budapeszt (Węgry) 2014, ss. 24 (zaprezentowany na międzynarodowej konferencji *Government vs. Governance in Central and Eastern Europe: From Pre-Weberianism to Neo-Weberianism?*, Budapeszt (Węgry) 22-24.05.2014), oraz *Elektroniczne oblicze władzy lokalnej w Polsce –*

dialog obywatelski przy użyciu narzędzi ICT [w:] *Dialog obywatelski. Formy, mechanizmy, bariery i perspektywy rozwoju*, red. M.W. Sienkiewicz, M. Sidor, Lublin 2014, s. 109-122 (współautorka K. Kuć-Czajkowska) zaprezentowany w Lublinie (27.06.2014). Ostatnim a zarazem nowym dla mojej kariery naukowej aspektem badawczym funkcjonowania samorządów lokalnych są **wyzwania natury ekologicznej**. W związku z powyższym w **2021 r.** uzyskałam grant z **Narodowego Centrum Nauki, Miniatura 5 pt. Między ekologiczną katastrofą a codziennym życiem w gminie. Postawy liderów lokalnych wobec wdrażania działań proekologicznych w Polsce, Słowenii i Włoszech**. Badanie zostało zakończone w marcu 2023 r., a jego wyniki nie zostały jeszcze opublikowane (stan na sierpień 2023).

b) Staż i współpraca badawcza/naukowa

W pracy naukowej wykazałam się współpracą z ośrodkami naukowymi z Polski. W roku akademickim 2018/2019 w ramach ogólnopolskiego interdyscyplinarnego projektu badawczego *Polki i Polacy wobec wyzwań stojących przed rodziną, starzenia się populacji oraz kwestii światopoglądowych w kontekście preferencji wyborczych* realizowanego przez **Pracownię Badań Wyborczych Uniwersytetu Szczecińskiego** pełniłam rolę koordynatora projektu w województwie lubelskim. Badanie techniką kwestionariusza ankiety przeprowadzone zostało na reprezentatywnej grupie Polaków a moim zadaniem było dobranie próby w województwie lubelskim i przeprowadzenie badania. Współpraca była cennym doświadczeniem ponieważ pozwoliła na wymianę doświadczeń dotyczących metodologii i realizacji badań terenowych.

Współpracowałam również ze **środowiskiem naukowym Uniwersytetu Warszawskiego**. W okresie 10.05 – 10.06.2023 r. zrealizowałam **staż naukowy** w Katedrze Systemów Politycznych na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW. Jego celem było zaprezentowanie i rozwinięcie własnych osiągnięć naukowych oraz wymiana doświadczeń w zakresie prowadzonych badań własnych. Dodatkowym celem było zdobycie nowych doświadczeń pozwalających na dalszy rozwój naukowy i dydaktyczny na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W trakcie stażu odbyłam konsultacje naukowe z pracownikami naukowymi Wydziału, aktywnie pracowałam naukowo (kwerenda biblioteczna) oraz uczestniczyłam w seminarium naukowym pt. *Determinanty i ograniczenia modernizacji samorządów lokalnych w Polsce*. Ponadto w 2021 r. ze środowiskiem naukowym Uniwersytetu Warszawskiego współpracowałam w charakterze eksperta zajmującego się tematyką obszarów wiejskich zaproszonego do udziału w seminarium naukowym: *Rządzenie na poziomie lokalnym. Reaktywacja lokalnego demos w kontekście wielkomiejskim, miejskim i wiejskim. Problemy partycypacji w paradygmacie governance*, zrealizowanego w ramach projektu: *Local Government and the changing Urban-Rural Interplay LoGov* (Horyzont 2020, koordynator po stronie polskiej dr Andżelika Mirska, Katedra Nauk o Państwie i Administracji Publicznej, WNPiSM UW). Kontynuacją tejże współpracy było zaproszenie mojej osoby z wystąpieniem do zamkniętego panelu: *Rządzenie czy zarządzanie na płaszczyźnie lokalnej – perspektywa (wielko)miejska vs. wiejska* podczas *V Kongres Politologii – Polityka ładu. Polityka Chaosu*, Wrocław 21-23.09.2022.

Od 2013 w ramach współpracy instytucjonalnej Katedry Administracji Publicznej (do 2019 r. Zakładu Samorządów i Polityki Lokalnej) biorę udział we współpracy sieci **NISPAcee - Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe**. W efekcie uczestniczyłam z referatami w sześciu konferencjach organizowanych

przez NISPAcee w różnych państwach (Belgrad/Serbia 2013, Budapeszt/Węgry 2014, Tbilisi/Gruzja 2015, Zagrzeb/Chorwacja 2016, Lubljana/Słowenia 2021, Bukareszt/Błurgia 2022) opublikowałam cztery artykuły (dwa indywidualnie: *The comparative analysis of the rural areas in Polish regions. The case study of Lubelski and Dolnośląski region*, "Regionalisation and Inter-regional Cooperation" NISPAcee, Belgrad 2013, ss.15; *The Information Policy of the Local Self-Government in Poland – The Analysis of Selected Web Pages [w:] Government vs. Governance in Central and Eastern Europe: From Pre-Weberianism to Neo-Weberianism?*, NISPAcee, Budapeszt 2014, ss. 24; oraz dwa we współautorstwie K. Kuć-Czajkowskiej, M. Sidor: *The position of local leaders in Poland – the relationship between councilors and the mayor [w:] Insourcing and/or outsourcing: How do they contribute to the public administration reform?* NISPAcee, Tbilisi 2015, ss. 15; *Building political capacity in the management of a municipality Spreading Standards [w:] Building Capacities: European Administrative Space in Progress*, NISPAcee, Zagrzeb 2016, ss. 15 oraz nawiązałam kontakty z badaczami z innych państw.

Jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora w okresie luty-sierpień 2010 r. wzięłam udział w ogólnopolskim projekcie badawczym *Ujawnianie mechanizmów lobbingu na szczeblu samorządu terytorialnego* realizowanego przez **Instytut Spraw Publicznych w Warszawie**. Moim zadaniem jako badacza regionalnego było przygotowanie na podstawie wywiadów i monitoringu prasy dwóch studiów przypadku z województwa lubelskiego. Finalnym efektem projektu była monografia *Lobbing w samorządzie województwa. Raport z badań i monitoring*, red. G. Makowski, Warszawa 2010.

c) Aktywność grantowa

Istotny wpływ na rozwój mojej kariery naukowej miała aktywność grantowa. W trakcie pracy naukowej aktywność grantowa pozwoliła mi na indywidualne pozyskiwanie środków finansowych na przeprowadzenie badań empirycznych, czego efektem jest m.in. przedkładana jako osiągnięcie główne monografia oraz szkolenie umiejętności pracy w zespole badawczym.

Pierwsze kroki w staraniach o uzyskanie dofinansowania badań stawiałam w zespole (z dr Moniką Sidor i dr hab. Katarzyną Kuć-Czajkowską, prof. UMCS), z którym w 2014 r. otrzymałam grant naukowy z Narodowego Centrum Nauki **OPUS 6: Koabitacja na poziomie gminnym w Polsce** (realizacja 2014-2017). W granicy pełniłam funkcję głównego wykonawcy oraz byłam współtwórczynią koncepcji badań⁶. W wyniku realizacji projektu powstała monografia oraz 12 artykułów w większości opublikowanych w czasopiśmie naukowych (w tym 6 w językach obcych). Realizacja grantu pozwoliła również na udział w międzynarodowych konferencjach organizowanych (np. przez NISPAcee: Tbilisi 2015 i Zagrzeb 2016, Lizbona 2018). Praca w zespole umożliwiła mi nabycie doświadczenia w realizacji badań empirycznych i aplikowanie o kolejne granty.

W 2021 r. uzyskałam grant z Narodowego Centrum Nauki w konkursie **MINIATURA 5: Między ekologiczną katastrofą a codziennym życiem w gminie. Postawy liderów lokalnych wobec wdrażania działań proekologicznych w Polsce, Słowenii i Włoszech**. Projekt o charakterze badań wstępnych/pilotażowych został zakończony w marcu 2023 r. i polegał na przeprowadzeniu ankiety internetowej, której wyniki jeszcze nie zostały opublikowane (stan na

---

⁶ Wkład procentowy w przygotowanie wniosku oraz realizacji grantu to 33% - ocena na podstawie oświadczeń współautorów.

sierpień 2023). Oprócz uzyskania opinii respondentów samorządowców z trzech państw projekt umożliwił nawiązanie kontaktów naukowych z naukowcami ze Słowenii oraz Włoch.

Aktywność grantową uzupełniałam pozyskiwaniem środków na badania z funduszy uczelnianych adresowanych do młodych naukowców. W latach 2014-2015 zrealizowałam grant Wydziału Politologii UMCS dla młodych naukowców: *Aktywność kobiet w przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich. Przykład województwa lubelskiego*. Następnie w latach 2017-2018 zrealizowałam grant Wydziału Politologii UMCS dla młodych naukowców: *Modele i formy aktywności obywatelskiej w perspektywie samorządowej*. Uzyskane dofinansowanie pozwoliło na realizację badań terenowych, których wyniki zostały opublikowane w przedkładanej jako osiągnięcie główne monografii oraz na udział w konferencjach o tematyce kobiecej (np. *The 1th International Conference on Gender Research*, Porto 12-13.04.2018).

W latach 2019 – 2020 bez powodzenia dwukrotnie aplikowałam o granty w konkursach NCN: OPUS 17 – *Wzmocnienie pozycji ustrojowej kolegialnego organu przedstawicielskiego w polskich gminach w świetle zmian w prawie samorządowym z 2018 r.* – (wniosek złożony indywidualnie) oraz OPUS 20 - *Między ekologiczną katastrofą a codziennym życiem w gminie. Postawy liderów lokalnych wobec wdrażania działań proekologicznych* – (wniosek złożony indywidualnie).

d) Członkostwo w organizacjach i zespołach badawczych

Od 2012 r. należę do Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych i angażuję się w prace lubelskiego oddziału. Przynależę też do dwóch sekcji PTNP: Sekcja przywództwa politycznego oraz Administracji i polityk publicznych. W latach 2015-2021 (dwie kadencje) byłam członkiem rady sekcji Administracji i polityk publicznych PTNP. Od 2019 r. jestem członkiem Zespołu Badań Rywalizacji Wyborczej i Marketingu Politycznego działającego na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS.

e) Recenzje artykułów naukowych w czasopismach i tomach zbiorowych

Jako kolejny element aktywności należy wskazać pracę w charakterze recenzenta. W tym zakresie współpracowałam z trzema czasopismami naukowymi: „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, Tom: *Miasto i wieś: wyzwania i perspektywy rozwoju* (dwa artykuły), „Nowa Polityka Wschodnia” (artykuł w j. angielskim) oraz ze studenckim czasopismem „Consensus” (od 2022 współpraca stała). Ponadto zrecenzowałam dwa artykuły w j. angielskim, które ukazały się w *Proceedings of the International Conference on Gender Research*, red. A. Azevedo, A. Mesquita, Porto 2018 jako monografii po konferencji *The 1th International Conference on Gender Research*, Porto 2018.

f) Współpraca naukowa ze sferą społeczną

Moja działalność naukowa powiązana jest ze współpracą z sektorem społecznym. Od 2015 r. współpracuję z Fundacją Nowy Staw „Europejski Dom Spotkań” m.in. w charakterze eksperta w składanych przez wskazany podmiot wnioskach grantowych oraz realizowanych projektach. W okresie 01.06.2018 – 30.11.2018 r. byłam ekspertką w projekcie: *Aktywnie współpracujące miasta – przyszłość młodego pokolenia*, Wsparcie Wymiaru Samorządowego i Obywatelskiego Polskiej Polityki Zagranicznej 2018, Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz od 01.07.2020 do 30.11.2020 w projekcie *Promujmy Solidarność!*, Dyplomacja Publiczna 2020 nowy wymiar, Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Występowałam również w roli eksperta na etapie przygotowania wniosków grantowych składanych w konkursach Ministerstwa Spraw Zagranicznych: 2022 - *Forum Polsko-Czeskie na rzecz zbliżenia*

społeczeństw, pogłębionej współpracy i dobrego sąsiedztwa 2022; 2022 - Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej 2022-2024 w Lublinie; 2023 - Młodzi liderzy w dialogu polsko-niemieckim, Dyplomacja Publiczna 2023.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

a) Działalność dydaktyczna

Na mój rozwój naukowy wpłynęło również pełnienie obowiązków promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgr Eweliny Makoś *Funkcjonalność e-administracji i elektronicznych systemów na przykładzie samorządu powiatowego województwa podkarpackiego*, promotor dr hab. Mariusz Sienkiewicz, prof. UMCS. Ponadto w latach 2021-2023 byłam recenzentką 14 prac magisterskich i licencjackich na kierunkach: Bezpieczeństwo Narodowe, Administracja Publiczna, Społeczeństwo Informacyjne oraz w 2014 r. dwóch prac licencjackich na kierunku Administracja Publiczna (Kolegium UMCS w Biłgoraju). Jako ważne pole mojej aktywności zawodowej postrzegam prowadzenie zajęć dydaktycznych. W mojej ofercie dydaktycznej znalazły się przedmioty wpisujące się w prowadzone przeze mnie badania m.in.: *Samorząd i polityka lokalna, Ustrój i organizacja samorządu terytorialnego w Polsce, Samorząd terytorialny w Europie i USA, Administracja publiczna w Polsce, Polityka informacyjna administracji publicznej oraz Przywództwo lokalne* (wykład ogólnouniwersytecki). Od 2015 r. pełnię funkcję opiekuna kolejnych roczników studentów, w tym: Politologii (studia licencjackie), Społeczeństwa Informacyjnego (studia magisterskie), Administracji i zarządzania publicznego (studia licencjackie). Od początku mojej pracy na stanowisku adiunkta tj. od 2012 r. jestem opiekunem Naukowego Studenckiego Koła Samorządowców, z którym przygotowywałam szereg przedsięwzięć naukowych, organizacyjnych i promocyjnych, w tym 10 edycji Tygodnia Samorządności – cyklicznej imprezy, w ramach której odbywają się spotkania z samorządowcami, szkolenia, prezentacje badań i studencko-doktoranckie konferencje naukowe. Dla podniesienia umiejętności dydaktycznych oraz pracy ze studentami w ramach opieki nad kołem naukowym w 2017 r. odbyłam szkolenia z projektu „Akademicka Kadra Przyszłości” realizowanego przez UMCS. Szkolenie składało się z trzech kursów kończących się certyfikatem: „Kurs moderatora Design Thinking”; „Learning-by-doing czyli aktywne metody nauczania” oraz „Innowacyjne metody prezentacji danych – Tworzenie prezentacji w Prezi i MS PowerPoint”.

b) Działalność organizatorska

Innym obszarem mojej aktywności jest praca na rzecz środowiska uniwersyteckiego. Należę do dwóch zespołów programowych do spraw rozwoju kierunków: Zespołu programowego ds. kierunku Społeczeństwo Informacyjne (2019 – nadal), Zespołu Programowego ds. kierunku Administracja i zarządzanie publiczne (2023 – nadal). W przeszłości byłam również członkiem Zespołu Programowego ds. kierunku Politologia (2019 – 2021). W 2018 r. uczestniczyłam w pracach Zespołu ds. współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym Wydziału Politologii UMCS. W latach 2013 – 2014 byłam koordynatorem Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym organizowanym przy współpracy z samorządem województwa i samorządami powiatowymi skierowanym do uczniów szkół średnich województwa lubelskiego. Jako opiekun Naukowego Studenckiego Koła Samorządowców realizowałam ze studentami szereg przedsięwzięć, w tym 10 edycji Tygodnia Samorządności, debaty przedwyborcze, debaty samorządowe, „Małe korki z WOS-

u”. Ponadto pracowałam przy kolejnych edycjach Drzwi Otwartych, w 2017 r. wzięłam udział w „Nocnych korkach z Wosu” oraz promowałam UMCS podczas wyjazdów do szkół partnerskich. Zaangażowałam się w przygotowania do *IV Kongresu Politologii* organizowanego przez Wydział Politologii UMCS w 2018 r. oraz Zjazdu Absolwentów z okazji 75-lecia UMCS.

Za istotny element mojej działalności organizatorskiej na rzecz społeczności uniwersyteckiej, środowiska naukowego oraz współpracy z sektorem społecznym zaliczam zasiadanie w komitetach organizacyjnych, naukowych i radach programowych konferencji, konkursów i kongresów. Pełniłam funkcję sekretarza konferencji *25 lat samorządu terytorialnego w Polsce – bilans doświadczeń* (Lublin 8-9.06.2015) a także byłam członkiem komitetu naukowego konferencji *Rola administracji publicznej w zarządzaniu rewitalizacją miast. Doświadczenia Polski i Mołdawii*, (Lublin – Chisinau 16.12.2022) oraz konferencji studencko-doktoranckich: *Samorząd terytorialny - doświadczenia, perspektywy i wyzwania*, (Lublin 18.04.2017); *Samorząd terytorialny w Polsce na przestrzeni lat* (Lublin 19.05.2023). Na zaproszenie Fundacji Nowy Staw „Europejski Dom Spotkań” zostałam również członkiem Rady Programowej *Wschodniego Kongresu Młodych Liderów* (Lublin 16-17.04.2023).

c) Działalność popularyzatorska

Do działań na rzecz popularyzacji nauki, zwłaszcza dotyczących zagadnień związanych z samorządem terytorialnym mogę zaliczyć organizację i członkostwo w komisji Konkursu Wiedzy o Samorządzie Terytorialnym (edycja III – 2012/2013, edycja IV – 2013/2014). Ponadto sprawując opiekę nad studentami koła naukowego organizowałam konkursy wiedzy o samorządzie terytorialnym oraz turnieje samorządowe skierowane do uczniów szkół średnich oraz studentów, zasiadałam też w komisjach oceniających uczestników konkursów/turniejów. W szerokim ujęciu popularyzując wiedzę politologiczną zasiadałam w jury Symulacji Obrad Parlamentu Europejskiego (edycja 2015, 2017) organizowanej przez Punkt Europe Direct działającym przy Fundacji Nowy Staw „Europejski Dom Spotkań” a skierowanej do uczniów szkół średnich z województwa lubelskiego. Jestem również autorką w cyklu „Okiem eksperta”, czyli komentarzy eksperckich dla Centrum Prasowego UMCS.

Wyrażam głęboką nadzieję, że mój dotychczasowy dorobek naukowy, przejawiający się w działalności publikacyjnej, organizacyjnej i dydaktycznej, świadczy o moim zaangażowaniu na rzecz społeczności akademickiej, jak również daje nadzieję na dalszy rozwój naukowy.

.....
(podpis wnioskodawcy)